

Bijeenkomsten Omgevingsvisie Smalingerland

4 juni: Wijkcentrum Noord Oost

#ditissmalingerland

Proces omgevingsvisie

Naar verwachting treedt de nieuwe omgevingswet in 2021 in werking. Eén van de doelen van de omgevingswet is om de huidige wetgeving te vereenvoudigen. De huidige wetgeving is vaak complex en soms zelfs tegengesteld. Gemeenten en provincies stellen in het kader van de omgevingswet een omgevingsvisie op. Zo ook de gemeente Smalingerland.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een brede visie die over veel verschillende beleidsterreinen gaat, zoals wonen, mobiliteit en landschap. De integrale insteek van de omgevingsvisie betekent dat er één visie is, met één einddoel die wordt vertaald naar concrete regels in verschillende beleidsplannen. De omgevingsvisie komt samen met inwoners (en bedrijven) tot stand en is gericht op de toekomst. Daar staat geen vaste termijn voor, maar werkenderwijs wordt gesproken over 20 à 30 jaar.

Samen met inwoners

Voor de gemeente Smalingerland is de verplichting om inwoners te betrekken niet de enige motivatie om dat te doen. De gemeente vindt het ook vooral erg belangrijk om inwoners te betrekken bij het maken van visies en plannen: "Het is ondenkbaar om dat in deze tijd niet meer te doen. Inwoners zijn per slot van rekening expert over hun eigen woonomgeving." Daarom kiest gemeente Smalingerland bewust voor co-creatie. Dat betekent dat de gemeente samen met haar inwoners (en bedrijven) op zoek gaat naar inbreng voor de omgevingsvisie.

De planning

In gemeente Smalingerland bevindt het proces om tot een omgevingsvisie te komen zich in de verkenningsfase. In deze fase spelen verschillende vragen een rol: Wat vinden we echt belangrijk? Wat speelt er? Wat komt er aan ontwikkelingen op ons af? Welke keuzes moeten we maken? De ambitie voor de verkenningsfase is dat er scenario's ontstaan om uit te kiezen. Je kunt het ook een afwegingskader noemen: als gezondheid een belangrijk thema blijkt, hoe verhoudt dat zich dan tot de andere thema's?

De zes sessies die in mei en juni van 2019 plaatsvinden zijn onderdeel van die verkenningsfase. Inwoners denken mee over welke thema's belangrijk zijn voor de omgevingsvisie van gemeente Smalingerland, waarom de thema's belangrijk zijn en waar zij zich zorgen over maken. Alle inbreng van inwoners telt mee en dat betekent dat men tijdens de bijeenkomsten als gelijkwaardigen aan tafel zit. Alle informatie is van dezelfde orde. Daarnaast wil de gemeente de input transparant behandelen: het is voor iedereen duidelijk wat de input is en wat er met de input gaat gebeuren. Dat doet de gemeente door terug te koppelen en inzichtelijk te maken wat zij met de input doet of gaat doen.

Niet alleen de input van inwoners is belangrijk voor de omgevingsvisie: de gemeente verzamelt ook andere informatie. Bijvoorbeeld over wat er tot nu toe al is gedaan en wat de ervaringen zijn met andere trajecten, sessies of projecten. Deze informatie wordt naast de input van de inwoners gelegd.

De verkenningsfase wordt in de zomer afgerond, waarna er wordt gestart met het koersdocument. De gemeente zal een afweging maken voor de visie. Het besluit over de omgevingsvisie ligt uiteindelijk bij de gemeenteraad. In 2020 wordt de omgevingsvisie vastgesteld. De visie heeft geen eindtermijn, maar er worden evaluatiemomenten ingepland.

Start van de avond

Op 4 juni kwam een groep inwoners van gemeente Smallingerland af op de bijeenkomst in Wijkcentrum Noord Oost. Na de opening door Jaap Jepma werd de omgevingsvisie toegelicht door de gemeente (zie kader). Hierbij werd teruggeblikt naar de startbijeenkomst in de Lawei in het najaar van 2018. De input uit die bijeenkomst was erg divers en vraagt om een extra slag: “Waar willen we het echt over hebben met zijn allen en waar willen we naar toe werken?”

De oogst van de avond: Top 5

De deelnemers aan de bijeenkomst stellen een Top 5 samen van de volgens hen belangrijkste thema's voor de omgevingsvisie. Daarbij kunnen ze kiezen uit elf thema's: Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen, Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen, Gezonde en veilige leefomgeving, Landschap, Wonen in dorpen en wijken, Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis, Biodiversiteit en klimaat, Voedsel en landbouw, Sociaal/mienschap/welzijn, Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen) en 'zelf invullen'. Bij elk thema geven deelnemers aan waarom het belangrijk is en wat hun zorgen zijn. Er is ook ruimte voor algemene zorgen of opmerkingen.

De deelnemers keken gezamenlijk naar de thema's en besproken welke voor hen het belangrijkste is en reageerden op de ideeën van anderen. Aanvankelijk ontstond er een Top 5, die aan het einde van het gesprek aangevuld werd met de overige thema's én een extra thema (Blanco). Zo ontstond een mooie opzet voor de omgevingsvisie, door de ogen van de deelnemers. De opzet is dynamisch. Acht thema's staan samen in de Top 5. Eén thema daarvan heeft betrekking op twee andere thema's in de lijst. De drie overige thema's vormen een soort schaduwlijst: deze thema's zijn relevant in elk ander thema (zie foto).

Het is moeilijk om tussen de thema's te kiezen, omdat alles belangrijk is. Ook hangen thema's met elkaar samen. Niet alleen in de zin dat ze elkaar beïnvloeden, maar ook zo dat thema's onderdeel van elkaar kunnen zijn. Zo speelt het thema Sociaal/Mienschap/welzijn ook binnen het thema Gezonde en veilige leefomgeving. Een ander belangrijk punt is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Op welke thema's heeft de gemeente invloed? In een omgevingsvisie wil je het wel hebben over dingen waar je invloed op hebt en/of die onder de verantwoordelijkheden van de gemeente vallen. Als voorbeeld wordt het thema Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis genoemd. Dit is een thema waar de gemeente maar beperkt invloed op heeft en een thema waarin de ontwikkelingen lastig te voorspellen, te beheersen en te sturen zijn. Hoe pas je dit dan in in de omgevingsvisie?

Schaduwlijst

Deze schaduwthema's spelen volgens de deelnemers een rol binnen de andere thema's en zijn daarom belangrijk.

1. Digitalisering

De digitale wereld en de offline wereld versmelten steeds meer. Vooral jongere inwoners gaan daarin mee, terwijl het aanpassen voor oudere inwoners meer vergt. De toenemende digitalisering geeft kansen, maar ook zorgen. Zo kunnen digitale middelen als domotica helpen om de leefomgeving gezond en veilig te houden. Aan de andere kant kan de toenemende digitalisering de gezonde en veilige leefomgeving in gevaar brengen, doordat er minder contact is. De kansen en zorgen zijn terug te vinden in elk thema.

OMGEVINGSVISIE - Smallingerland -

Gezonde en veilige leefomgeving <small>(Veilig, sterk & robuust, veilig & schoon, mobiliteit, groen, leefbaarheid & gebied)</small>	 	Waarom belangrijk? Welke zorgen?
Landschap <small>Wie moet anders bebouwen? / (toekomst) bebouwbare ruimte</small>	Biodiversiteit en klimaat <small>(plantegroei, dieren, waterplanten, water stroomwater)</small>	Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis <small>Betekenis, sociaal, kennis</small>

Voedsel en landbouw <small>(voedselveiligheid, schaalvergroting / land)</small>	 	Waarom belangrijk? Welke zorgen?
Banen / werkgelegenheid / bedrijven(terreinen) <small>(in uw dorp, wijk, kern of elders in regio)</small>		Waarom belangrijk?
Wonen in dorpen en wijken <small>(reflexie woningen, kwaliteit bestaande woningen, jongeren, groeien, senioren, cultureel)</small>		Welke zorgen?
Andere zorgen of opmerkingen?		Blanco / zelf invullen <i>digitalisering is integraal deel van samenleving</i> Sociaal / mienskip / welzijn <small>(ontmoeting, samenleving, geluk, samenleving, vrijheid)</small> Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen <small>(vrijheidscentra, scholen, kerken, sport, cultuur, recreatie / recreatie, evenementen)</small>

De oogst van de avond: de TOP 5.

2. Sociaal/Mienskip/Welzijn

Voor een aantal deelnemers staat dit thema bovenaan, boven het thema Gezonde en veilige leefomgeving. Het leven speelt zich immers in 'het sociale' af. Er ontstaat een soort 'de kip en het ei'-verhaal. Want: een gezonde en veilige leefomgeving is de basis voor de *mienskip*, maar de *mienskip* kan juist bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving. Verder zijn er uitdagingen op het sociale terrein. De sociale samenhang is niet overal in Smallingerland even sterk:

*“Het is lastig om iedereen
betrokken te krijgen en te houden.”*

De conclusie is dat het thema Sociaal/Mienskip/Welzijn in alle andere thema's terugkomt en niet meer of minder belangrijk is dan ieder ander thema. Het gaat over normen en waarden. Hoe ga je met elkaar om? Hoe zet je er met elkaar de schouders onder? Op dit 'sociale' hoeft de gemeente geen visie te schrijven. Dat is iets voor de inwoners onderling. Maar, zeggen de deelnemers, als het de spuigaten uitloopt is de gemeente wel aan zet. Denk dan aan regels en handhaving.

3. Centrum Drachten en voorzieningen in wijken en dorpen

Voorzieningen spelen een faciliterende rol. Voldoende voorzieningen zijn belangrijk om goed te kunnen leven, wonen en werken.

De Top 5

1. Gezonde en veilige leefomgeving

Op de eerste plaats staat de Gezonde en veilige leefomgeving. Dit is de randvoorwaarde voor een goed leven. Het thema geldt voor iedereen: jong, oud, in de dorpen, in Drachten. Daarnaast moeten alle andere thema's ook op een gezonde en veilige manier vorm krijgen én is een gezonde en veilige leefomgeving nodig om de andere thema's tot ontplooiing te laten komen.

De leefomgeving in Smallingerland is in principe best gezond en veilige, hoewel dat wel verschilt tussen de dorpen en Drachten. Het is belangrijk om te behouden wat er is, maar er zijn ook verbeteringen mogelijk.

- > Om te behouden wat er is, is actief beleid belangrijk en kan handhaving nodig zijn. Een actief beleid is belangrijk omdat het thema erg breed is en betrekking heeft op veel verschillende zaken en ontwikkelingen: “Als je goed zicht wilt hebben op wat er nodig is, moet je er actief mee bezig zijn.”
- > Wanneer verbeteringen nodig blijken, zoals het geval is voor het (fiets)verkeer, is het belangrijk dat de gemeente luistert naar de behoeften en ideeën van inwoners. Nu is de ervaring dat er wel eens beslissingen worden genomen, die niet overeenkomen met de ideeën van inwoners. Het advies is: Ga regelmatig met inwoners in gesprek om te vragen of de goede dingen worden gedaan en of die goede dingen goed worden gedaan. Als voorbeeld wordt de schouw op de fiets met raadsleden en de wethouder genoemd.
- > Of de omgeving gezond en veilig kan zijn, ligt ook voor een gedeelte aan de normen en waarden van mensen. Ook opvoeding wordt daarbij genoemd. Er wordt verwezen naar hoe fietsers zich in Drachten gedragen: “Die zijn soms best asociaal.”

2. Biodiversiteit en klimaat i.c.m. Energiebesparing en energieopwekking in dorp, wijk en uw huis i.c.m. Landschap

Het belang van een gezonde en veilige leefomgeving geldt eigenlijk ook voor het landschap en alles wat zich daarin afspeelt aan biodiversiteit, klimaat en energie. Een leefomgeving waarin de voorwaarden aanwezig zijn om te leven, is een belangrijk speerpunt voor de omgevingsvisie

De biodiversiteit verdient aandacht: "Het gaat om dit moment snel achteruit. Als we geen aandacht hebben voor de biodiversiteit komt onze voedselvoorziening in gevaar." Dat er op het gebied van energie actie nodig is, erkennen de deelnemers. Maar het is belangrijk dat daar niet teveel landschap voor wordt opgeofferd. Het landschap van Smallingerland is uniek en heeft veel te bieden, maar staat al onder druk door andere thema's als landbouw en wonen. Deelnemers voelen er eerder voor om de daken te benutten voor zonnepanelen. Als gemeente kun je daar best een sturende of stimulerende rol in nemen.

- > Informatie en bewustwording zijn belangrijke speerpunten, als het gaat om het teweeg brengen van veranderingen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie.

"Als je het hebt over grote opgaven en toekomstbeelden, begrijpen veel mensen dat niet en vinden ze het lastig om daarin mee te gaan."

- > De omslag daarin kan van hogerhand gefaciliteerd worden, door in te zetten om het informeren van inwoners. Elkaar er onderling op aanspreken, is weinig effectief, is de ervaring.
- > Wat zijn de mogelijkheden van inwoners om aanpassingen te doen voor het klimaat en de energieopgave. Een duidelijk afwegingskader, met duidelijke en ruime regels, kan inwoners helpen om stappen te zetten. Kijk tegelijkertijd of je als gemeente wat meer het heft in eigen hand kunt nemen. Bijvoorbeeld door bepaalde daken toe te wijzen als een dak waar zonnepanelen op komen, los van de ambities van de inwoner of gebruiker.
- > Als er beslissingen worden genomen over maatregelen op het gebied van energie, is het advies om goed na te denken over de duurzaamheid op lange termijn. Is de maatregel echt wel duurzaam? Zijn er geen ontwikkelingen die moeten worden afgewacht of gestimuleerd?

3. Voedsel en landbouw

In Smallingerland is er ruimte voor voedselproductie en landbouw. Deze sector spreekt veel mensen aan: "Voedsel is nodig om te kunnen leven. En er zijn tegenwoordig veel ontwikkelingen die boren raken."

- > Kies je voor schaalvergroting en nationale/mondiale afzet van producten of kleine bedrijven met lokale afzet? Er zijn verschillende argumenten voor werken op grote schaal: Zo is het niet duidelijk of een boer hetzelfde kan verdienen met lokale afzet, is productie op grotere schaal niet per se slechter voor het milieu en importeren we zelf ook (hypocrisie). Aan de andere kant zou een lokaal model mooi zijn: je houdt alles in de regio, er zijn minder grote machines nodig en het kan beter in het landschap passen. Belangrijk standpunt is dat het niet aan de gemeente is om boeren te verplichten tot een bepaald model: "Er is de laatste tijd al zoveel druk op boeren." Je kunt het als gemeente wel interessanter maken om voor de lokale markt te produceren, als dat gewenst is. Daarnaast is het wel belangrijk dat boeren de afstemming zoeken met de gemeente, inwoners en doelen op het gebied van biodiversiteit, klimaat en energie. Dus: een kader van de eerder genoemde thema's, waarbinnen ruimte is voor ondernemerskeuzes.

- > Is innovatie mogelijk? Denk aan leegstaande panden op industrieterreinen die geschikt kunnen zijn voor verticale landbouw. Dat kan de druk op de landbouwgrond, vanwege regelgeving en andere belangrijke vormen van grondgebruik, verminderen. De gemeente kan op innovatie sturen.
- > Zorg ervoor dat andere thema's niet teveel landbouwgrond vragen:

“Boeren hebben al veel in moeten leveren de laatste tijd.”

4. Banen/werkgelegenheid/bedrijven(terreinen)

Werkgelegenheid maakt ruimte om (sociaal) mooie dingen te doen in de gemeente. Ook voor inwoners zelf is het hebben van een goede en fijne baan belangrijk. Zo kunnen inwoners ook aan thema's werken in hun eigen omgeving. Een observatie is dat werkgelegenheid steeds een flexibeler karakter krijgt. Mensen wonen niet per se waar ze werken en andersom. De aanwezigheid van voldoende banen is minder bepalend dan voorheen.

- > Voortbordurend op de ideeën over innovatie in de landbouw, kan innovatie een interessante route zijn voor het creëren of behouden van werkgelegenheid. Er zijn in Drachten al diverse bedrijven die innovatief bezig zijn op verschillende terreinen. Daar kun je meer op inzetten, ook in combinatie met andere thema's.
- > Er is al een mooie combinatie tussen bedrijfsleven en onderwijs in Smallingerland. Daarnaast ligt Smallingerland tussen Leeuwarden en Groningen, wat ruimte geeft om studenten (MBO/HBO) enthousiast te maken voor het bedrijfsleven in Smallingerland. Houd de huidige samenwerking in ieder geval in stand.

5. Wonen in dorpen en wijken

Een goede woning hebben is belangrijk. Niet alleen voor de inwoners zelf, maar ook voor de leefbaarheid, vitaliteit en diversiteit (jong/oud) in de wijken en dorpen.

- > Twee deelnemers uit de Tike vertellen dat zij zorgen hebben over het mogelijke vertrek van de basisschool uit het dorp: “Als de school weggaat, verdwijnt de ziel uit ons dorp.”
- > De doorstroom is erg traag. Doordat ouderen langer thuis blijven wonen, komen deze huizen niet vrij voor jongere generaties. Ouderen die wel tijdig willen verhuizen, kunnen geen geschikte woning vinden. Zij zoeken vaak een kleine woning, maar geen flat. Daardoor stagneert de woningmarkt. Op ten duur zullen de grote woningen in een golf vrijkomen. Kunnen mensen deze woningen dan nog wel betalen? Zijn deze woningen dan nog wel aantrekkelijk? De doorstroom moet op gang worden gebracht. Dat kan door woningen flexibeler te maken of flexibele woningen te creëren. Deze flexibele woningen zijn geschikt voor verschillende bewoners. Het beeld is dat zulke woningen beter geen flats van drie of meer woonlagen kunnen zijn, maar gemoedelijke kleine(re) woningen.
- > Veel ouderen voelen de urgentie om de woning aan te passen te laat. De woningen worden dan niet of amper aangepast zodat zij daar lang(er) op een gezonde en veilige manier in kunnen wonen.

4/5. Openbaar vervoer en fiets- en wandelverbindingen

Het openbaar vervoer speelt een rol bij de werkgelegenheid en het wonen. Als het vervoer goed geregeld is, is het aantrekkelijker om in Smallingerland te wonen en elders te werken of andersom. Ook het wonen in dorpen kan aantrekkelijk blijven of aantrekkelijker worden. Goede fiets- en wandelverbindingen zijn belangrijk om verschillende redenen: het faciliteren van een gezond en veilig leven, het mogelijk maken van ontmoetingen en veilig gebruik van de elektrische fiets als alternatief voor de auto.

===